

6. Straus, Rachel. *The Hows of Horton (Technique)*. – *Dance Magazine*, February 1, 2007. words: 961. Режим доступу до журналу: <http://www.dancemagazine.com/issues/february-2007/technique-the-hows-of-horton>.
7. Warren, Larry. *Lester Horton : Modern dance pioneer*. – New York : M. Dekker, c1977. xvi, 265 p. : ill ; 24 cm. ISBN 08244765036.

УДК 378.091.33 – 027.22:784.1

Кузнєцова О.В.

СИСТЕМНІСТЬ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО ХОРОВОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ

У статті розглядається проблема методичної підготовки майбутнього вчителя музики до хорового навчання і виховання учнів у вимірі її системності. Пропонуються базові підходи, принципи, система методів як операціональна основа методичної підготовки студентів. Окреслюється ряд критеріїв, використання системності як інноваційної стратегії навчально-виховного процесу в хоровому колективі учнів підліткового віку.

Ключові слова: методична підготовка, фахові уміння і навички, системність, хорова діяльність, активність, креативність, міжособистісні стосунки, принципи, методи.

В статье рассматривается проблема методической подготовки будущего учителя музыки к хоровому обучению и воспитанию учащихся в измерении её системности. Предлагаются базовые подходы, принципы, система методов как операциональная основа методической подготовки студентов. Обозначается ряд критериев использования системности как инновационной стратегии учебно-воспитательного процесса в хоровом коллективе учащихся подросткового возраста.

Ключевые слова: методическая подготовка, специальные умения и навыки, системность, хоровая деятельность, активность, креативность, межличностные отношения, принципы, методы.

The problem of methodical preparation of the future teacher of music for choral training and education of students in the measurement of its system . Offers basic approaches, principles , methods as an operational system basis methodical preparation of students. Denoted by a number of criteria for use as a systematic innovation strategy of the educational process of students in choral collective adolescence.

Keywords: methodical preparation , special skills , system , choral activities , activity , creativity , interpersonal relationships , principles, methods .

Постановка проблеми. В умовах оновлення парадигми мистецької освіти особлива увага приділяється методичній підготовці майбутнього вчителя, побудованій на системній основі. «Системний підхід в педагогіці спрямований на розкриття цілісності педагогічних об'єктів, виявлення в них різноманітних типів зв'язків та зведення їх у єдину теоретичну картину» [2, с.423]. Система (від грецького systema – утворення) трактується як значна кількість закономірно пов'язаних один з одним елементів (предметів, явищ, поглядів, принципів, тощо), що становлять певне цілісне утворення, єдність [7, с. 58]. Як відзначає А.Греймас, ми не можемо вивчати речі як явища ізольовано. Їх можна вивчати лише в стосунках між ними, в системі а не окремі події чи факти [8. с. 40].

Аналіз останніх публікацій. В існуючій науковій літературі системність розглядається у різних аспектах: філософському (А.Я.Зіс, Н.Л.Лейзеров, М.С.Каган); психологічному (В.П.Зінченко); педагогічному (Б.Бітінас, А.Греймас); мистецтвознавчому (А.Ф.Лосєв). Методичні аспекти диригентсько-хорової підготовки студентів розробляли А.Т.Авдієвський, А.В.Козир, Л.В.Костенко, А.Ф.Кречківський, К.К.Пігров, Т.Смірнова, Б.Тевлін, О.Цюряк, В.Шип, І.Шинтяпіна, Б.Яркін та ін. Разом з тим, доводиться

констатувати, що численні дослідження окремих аспектів проблеми методичної підготовки студентів до хорової роботи з учнями не дають завершеної, логічно обґрунтованої навчальної системи. Не охарактеризовано конкретні підходи, принципи, методи якими повинен володіти студент при підготовці до практичної хорової діяльності з учнями загальноосвітніх навчальних закладів.

Метою даної статті є висвітлення наукових підходів, принципів та методів методичної підготовки майбутнього вчителя музики до хорової діяльності учнів в умовах загальноосвітнього навчального закладу як системи.

Виклад основного матеріалу. Методична підготовка майбутніх учителів музики розглядається як система неперервного особистісно-фахового розвитку і в той же час, як процес набуття знань, умінь, навичок, способів дій в системі музично-педагогічної освіти, необхідних для виконання виховної роботи засобами музики.

Система методичної підготовки майбутніх учителів музики до хорової діяльності з учнями основної школи – це модель, що відображає компонентність цього процесу. Зазначену підготовленість у сфері вокально-хорової роботи студент демонструє з одного боку, як учитель предметних, що працює з учнями за певною програмою на уроці музики, а з іншого, – як педагог-хормейстер в системі позакласної музично-виховної діяльності.

Стратегію методичної підготовки фахівців, спроможних ставити й вирішувати проблеми виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів засобами хорового мистецтва ми бачимо як систему взаємопов'язаних елементів, що спрямовують основні педагогічні важелі навчальної діяльності на формування особистості майбутнього вчителя, його когнітивної, діяльнісно-практичної, мотиваційно-ціннісної сфер та можливостей активно й ефективно діяти у зазначеному напрямку. Слід зауважити, що досліджувана методична підготовка є своєрідним набором інструментарію практичної діяльності майбутніх учителів-хормейстерів як вихователів. Вона повинна ґрунтуватися на творчості педагога, з одного боку, та відповідати вимогам принципу системності - з іншого. Системність у даному випадку знаходить прояв у гармонічній єдності методів навчально-виховної роботи, за допомогою яких можна реалізувати основні завдання хорового виховання учнів-підлітків.

Результати аналізу педагогічних джерел з проблеми оптимізації виховної діяльності майбутніх учителів загальноосвітніх навчальних закладів, схарактеризовані нами сутність та зміст виховної роботи вчителя засобами хорового мистецтва дають підстави стверджувати, що оволодіння студентами методикою хорового виховання учнів основної школи базується на взаємовпливах низки важливих наукових підходів: *особистісно орієнтованого, аксіологічного та праксеологічного.*

Особистісно орієнтований підхід дometодичної підготовки майбутніх учителів музики з хорового виховання учнів основної школи виступає підґрунтям міжсуб'єктних педагогічних відносин, дозволяє досліджувати закономірності формування здатності особистості до самореалізації, представити її у вигляді динамічного, як соціального, так і індивідуального, утворення. Він базується на гуманістичній педагогіці й психології, що отримала особливо активний розвиток в останні десятиліття ХХ ст.

Шляхи реалізації особистісно орієнтованого підходу в методичній підготовці майбутніх учителів музики залежать від цінностей вчителя та учнів як учасників спільного педагогічного процесу і окреслюються їх базовими людськими потребами:

- міжособистісними відносинами;
- самоактуалізацією та самореалізацією;
- потребою у пізнанні та самопізнанні.

Оскільки фахова підготовка майбутніх учителів музики детермінується системою цінностей (життєвих, суспільних, професійних), **аксіологічний підхід** можна вважати важливою методологічною основою навчально-виховного процесу в педагогічному університеті. Він передбачає оцінку себе і навколишнього світу з позицій відповідності визначеній у суспільстві системи цінностей, а також здатність сприяти розвитку творчих

потенцій людини (педагога, вихованця). Для майбутнього фахівця це означає виступати “експертом із впровадження цінностей в освіті”.

Актуальними, у даному контексті, є дослідження раціональної технології викладацької праці, її інтенсифікація та розширення меж творчості. Методологічні засади такого напрямку оптимізації педагогічної діяльності окреслює **праксеологічний підхід**. Реалізація *праксеологічних ідей* стосовно організації праці вчителя, проблеми підвищення педагогічної майстерності розглядаються сьогодні переважно в ракурсі технологічного підходу до педагогічної діяльності та підготовки до неї (В.Беспалько, В.Бондар, М.Левіна, В.Сластьонін, О.Пехота, Н.Щуркова та ін.). Діяльність учителя, організована і здійснена з позицій праксеологічного підходу, дозволяє побачити її в якості завершеного технологічного циклу, дає змогу вплітати й застосовувати “технологічні ланцюжки”, алгоритми послідовних і цілеспрямованих дій та майстерно їх варіювати.

Результатом реалізації в навчально-виховному процесі ВНЗ вищезазначених підходів у їх системності і методологічній єдності можна вважати підготовленість майбутніх учителів музики до здійснення виховного процесу засобами музики, основу якої складають низку особистісно-світоглядних якостей та ознак мистецько-педагогічної діяльності. В контексті сучасної парадигми освіти фахова підготовленість студентів виявляється у ряді вмінь:

- сприймати мету музичного розвитку особистості як соціально й професійно значущу;
- вважати дитину центром музично-педагогічного світогляду вчителя;
- володіти новими підходами до вибору технологій, методів і прийомів музичного навчання і виховання ;
- забезпечити процес культурного та духовного збагачення учнів інноваційними формами і засобами музичної освіти [5, с. 369].

Таким чином, *методична підготовка майбутніх учителів музики до хорового виховання учнів підліткового віку* розглядається нами як відкрита система, вмонтована у загальний методичний контекст навчання. Це є процес комплексних навчально-виховних важелів у системі “викладач – студент - учні”, спрямованих на формування фахових знань, умінь, аксіологічних установок та особистісних якостей студентів засобами хорової музики із використанням міжпредметних впливів психолого-педагогічних та спеціальних дисциплін.

Сутнісним виразником такої системи слугують **принципи** методичної підготовки студентів, що відображають основні закономірності та особливості досліджуваного процесу.

Принцип активізації музично-творчого потенціалу особистості розкриває творчі можливості студентів, які можуть реалізовуватися тільки в активному навчанні. Сучасна гуманістична парадигма особистісно-орієнтованої освіти несе в собі культуротворчу та соціалізаційну функції, що реалізуються в гуманному підході до об’єкту педагогічного впливу з метою не сформувати й навіть не виховати, а знайти, підтримати, розвинути творчий потенціал дитини.

Принцип фахового самовдосконалення є узагальнюючим особистісним принципом, спрямованим на створення умов для набуття подальшого педагогічного досвіду самоосвіти, самовиховання, саморозвитку. Фахове самовдосконалення являє собою вид спеціальної систематичної діяльності, спрямованої на самоуправління та розвиток особистісних (соціально та фахово-значущих) якостей студентів. Актуальність даного принципу пояснюється потребою особистості майбутнього вчителя у професійному зростанні, набутті умінь постійного поглиблення та систематизації необхідного методичного інструментарію для здійснення виховної роботи засобами хорового співу.

Принцип гармонізації колективних міжособистісних взаємин сприяє усвідомленню необхідності створення робочої і, в той же час, творчої атмосфери між учасниками педагогічного процесу.

Міжособистісні взаємини (відносини) - це взаємозв’язки між людьми, що об’єктивно проявляються в характері і способах взаємних впливів, які здійснюють люди один на одного в процесі спільної діяльності і спілкування. Це система настанов, орієнтацій, очікувань, стереотипів та інших диспозицій, через які люди сприймають і оцінюють один одного. Ці диспозиції опосередковуються змістом, цілями, цінностями і організаціями сумісної діяльності і виступають основою формування соціально-психологічного клімату в колективі.

Принцип інноваційної спрямованості навчально-педагогічної діяльності визначається можливостями використання в підготовці майбутніх учителів музики сучасних методик, освітніх технологій, а також новітніх форм і методів навчально-виховної роботи у ВНЗ. Науково доведено, що процес фахової підготовки буде тим ефективніший, чим більше він спрямований на створення у навчально-виховній роботі ВНЗ інноваційного середовища, тобто умов для постійного пошуку та оновлення засобів і методів навчальної діяльності.

В контексті інноваційної стратегії навчально-виховного процесу суттєво підвищується роль учителя як носія новаторських ідей, який володіє методами й прийомами інноваційної діяльності. Так, І.Ісаєв вважає, що зміст і механізми інноваційних процесів знаходяться в площині двох взаємопов'язаних між собою проблем: вивчення, узагальнення, розповсюдження інноваційного педагогічного досвіду та проблеми застосування досягнень психолого-педагогічної науки на практиці [21, с. 98].

Основними критеріями використання інновації у процесі методичної підготовки студентів до хорового виховання учнів постає новизна, оптимальність, результативність, можливість творчого застосування таких **форм і методів** роботи із студентами.

Ми пропонуємо застосування трьох груп методів: до першої відносимо словесні, наочно-слухові й практичні. До словесних відносимо розповідь, пояснення, бесіду, лекцію, інструктаж, вербалізацію художнього змісту образів, роботу з друкованими матеріалами (книгою, хоровою партитурою).

Наочно-слухові методи зумовлені діалектичними закономірностями пізнання та психологічними особливостями сприймання. В методичній підготовці до хорового виховання учнів вони представлені методами демонстрації та ілюстрації.

Практичні методи музичного навчання спрямовані на досягнення завершального етапу процесу пізнання, що сприяють формуванню в студентів загально-педагогічних та фахових умінь. Тут безперечним лідером виступає *метод вправ - письмових, усних, музично-виконавських*. Їх вибір, послідовність та зміст зумовлюються навчально-виховними завданнями, пов'язаними з оволодінням методикою хорового виховання.

Друга група методів виховання, що пов'язана із організацією художніх дій та морально-естетичної поведінки студентів (учнів) у процесі вокально-хорової роботи, базується на діяльності, як найважливішому джерелі мистецького та суспільного досвіду молоді. Це привчання, *методом вправ*, що виконується у відповідності до певних правил поведінки або морально-естетичних норм. Вправи в хорі - основа роботи над вокально-хоровими навичками, над елементами хорової звучності.

Ефективним є *метод моделювання навчально-виховних (педагогічних) ситуацій*, який вирішує гострі питання, пов'язані з набуттям проєктивних, конструктивних, організаторських, комунікативних, контрольних та оцінних умінь майбутнього вчителя з проблеми керівництва учнівським хоровим колективом.

Третя група методів пов'язана із стимулюванням і мотивацією навчання й поведінки особистості. Серед методів стимулювання найбільш уживаними в педагогіці вважаються змагання, пізнавальна гра, схвалення. Не менш дієвими виступають методи особистого прикладу, "педагогічного мажору", ситуації успіху, довіри.

Метод змагання заснований на прагненні підлітків до здорового суперництва, самоствердження та лідерства. З цим методом у парі досвідчені педагоги використовують *метод переживання успіху (створення ситуації успіху)*. В ньому особливо відчувають потребу діти, які мають труднощі в навчанні. Важливе значення тут має створення загальної доброзичливої морально-психологічної атмосфери виконання педагогічних завдань, педагогічна підтримка тих учнів, хто її потребує з певних причин.

Важливу стимулюючу роль, в музичному вихованні відіграє ігровий метод, що спрямований на створення ситуацій з яскравими емоційними відгуками. За допомогою сюжетно-рольових ігор в навчально-виховний процес привносяться елементи театралізації, драматизації, що позитивно впливає на творчий розвиток дітей.

Метод схвалення – це спосіб вираження суспільної оцінки діяльності окремої особистості або колективу. При схваленні учень переживає глибоке задоволення і разом з

цим відчуває підйом бадьорості та енергії. Цей метод особливо необхідний дітям невпевненим у собі та сором'язливим.

Дуже ефективним є *метод особистого прикладу вчителя* в силу того, що діти, переймаючи поведінку дорослих (особливо тих, кого люблять і поважають), вчать в них життю. Вислів про те, що педагог має подавати учням приклад у всьому - закон життя школи.

Висновки. Діяльність учителя музики, який виконує роль керівника підліткового хору, має свою специфіку і обумовлюється врахування особливостей музично-виховної роботи з учнями, використанням форм, методів і принципів хорової діяльності, відповідної методики керівництва учнівським колективом та підбору репертуару тощо. Все це, потребує системності в методичній підготовці майбутнього вчителя музики, яка базується на взаємовпливі особистісно орієнтованого, аксіологічного та праксеологічного підходів; застосування низки принципів, методів, прийомів у їх взаємозв'язку, систематичності та послідовності у повсякденній роботі.

Література

1. Беспалько В.П. *Природосообразная педагогика* /В.П.Беспалько. – М.:Народное образование, 2008. – 512 с.
2. Гончаренко С.У. *Укр.педаг. енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене й виправлене* / С.У.Гончаренко. – Рівне: Волинські обереги, 2011. – 552 с.
3. Горбенко С.С. *Дитяче хорове виховання в Україні: Навч.-метод. посібник* /С.С.Горбенко. – К.: ІЗМН, 1999. – 253 с.
4. Гузій Н.В. *Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти: Монографія* /Н.В.Гузій. – К.: НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2004. – 243 с.
5. Исаев И.Ф. *Профессионально-педагогическая культура преподавателя: Учебно-пособие* /И.Ф.Исаев.–М.:Изд.центр «Академия», 2002. – 208 с.
6. Мясищев В.Н. *Личность и неврозы* /В.Н.Мясищев. – Л., 1960. – 126 с.
7. Пустовіт Л.О., Скопенко О.І., Сютя Г.М., Цимбалюк Т.В. *Словник інішомовних слів* /Л.О.Пустовіт та ін. – К.: Вид-во «Довіра УНВЦ «Рідна мова», 2000. – 1017 с.
8. Greimas A. *Isartiiristoli. Lite – ratura. Kultura. Grozis* /A.Greimas. – Vilniys: Vaga, 1991. – 524 с.

УДК 378.637.016:78

Ленд'єл-Сяркевич А.А.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ДО ІНТЕРКУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ В УМОВАХ ПОЛІЕТНІЧНОГО РЕГІОНУ ЗАКАРПАТТЯ

У статті науково обґрунтовано, що підготовка вчителя музики до інтеркультурного діалогу у вищих навчальних закладах буде ефективною за умов реалізації навчальних інтеркультурних програм та напрямів виховної роботи на основі принципів полікультурності.

Ключові слова: *інтеркультурний діалог, полікультурність, поліетнічний регіон.*

В статтє научно обосновано, что подготовка учителя музыки к интеркультурному диалогу в высших учебных заведениях будет эффективной при условиях реализации учебных интеркультурных программ и направлений воспитательной работы на основе учета принципов поликультурности.

Ключевые слова: *интеркультурный диалог, поликультурность, полиэтничный регион.*